

Vlaams
Parlement

vergadering **C295**
zittingsjaar 2017-2018

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid

van 12 september 2018

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Els Robeyns aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de mogelijke erkenning van de aanhoudende droogte als landbouwramp – 2389 (2017-2018)	
VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de extreme droogte en de potentiële maatregelen voor de getroffen landbouwers – 2391 (2017-2018)	
VRAAG OM UITLEG van Lydia Peeters aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de gevolgen van de langdurige droogte voor de landbouw – 2400 (2017-2018)	
INTERPELLATIE van Bart Caron aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de gevolgen van de droogte voor de landbouw en de aanpak van de schade – 26 (2017-2018)	
VRAAG OM UITLEG van Jelle Engelbosch aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de extreem droge zomer – 2429 (2017-2018)	3
VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het krimpende areaal landbouwgrond en de stijgende prijs ervan – 2387 (2017-2018)	
VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de aankoop van landbouwgronden en landbouwbedrijven door de agrovoedingssector en de gevolgen ervan voor de landbouwers – 2413 (2017-2018)	17
VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over deeltijdse landbouw – 2396 (2017-2018)	25

VRAAG OM UITLEG van Els Robeyns aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de mogelijke erkenning van de aanhoudende droogte als landbouwramp – 2389 (2017-2018)

VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de extreme droogte en de potentiële maatregelen voor de getroffen landbouwers – 2391 (2017-2018)

VRAAG OM UITLEG van Lydia Peeters aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de gevolgen van de langdurige droogte voor de landbouw – 2400 (2017-2018)

INTERPELLATIE van Bart Caron aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de gevolgen van de droogte voor de landbouw en de aanpak van de schade – 26 (2017-2018)

VRAAG OM UITLEG van Jelle Engelbosch aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de extreem droge zomer – 2429 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: Mevrouw Robeyns heeft het woord.

Els Robeyns (sp.a): Voorzitter, minister, collega's, we hebben een mooie, warme zomer achter de rug. Velen van ons hebben daarvan genoten, zowat iedereen, denk ik, behalve onze landbouwers. Want voor het derde jaar op rij zijn zij het slachtoffer van de klimatologische grillen van de extreme weersomstandigheden. In 2016 was er overvloedige regen en ook storm. In 2017 was er de nachtvorst. En nu is er de droogte.

Minister, zoals u kunt zien, heb ik mijn vraag om uitleg opgesteld op 6 augustus. Dat is ondertussen al enige tijd geleden. Ik stelde die vraag toen op omdat ik op dat moment, net als velen - wellicht iedereen - hier aanwezig, signalen ontving uit de sector dat er sowieso een ramp in de maak was. Maar op dat ogenblik was er heel veel onduidelijkheid en was het heel moeilijk om uitspraken te doen over de eventuele schade, over hoe groot die zou zijn. Niemand had er zicht op hoelang de droogte nog zou aanhouden. Het was alleszins wel duidelijk dat iedere dag bijkomende droogte de schade exponentieel zou doen toenemen.

De reden waarom ik op dat ogenblik de vraag om uitleg indiende, was dat wij vanuit de sector vernamen dat door de overvloedige zon de oogst zou worden vervroegd. Daardoor zou de pluk - in mijn streek is er voornamelijk de fruitsector - al half augustus beginnen. En als er schade zou zijn en er achteraf sprake zou kunnen zijn van een landbouwramp, moesten de gemeentelijke schadecommissies worden samengeroepen. Op dat moment waren er heel weinig signalen van hogere overheden, was er heel weinig begeleiding. De meeste gemeentebesturen hebben echter allemaal op heel korte termijn de noodzakelijke stappen daartoe genomen.

Minister, begin augustus waren er heel veel vragen. En eigenlijk zijn er vandaag nog altijd heel veel vragen. Uiteraard zijn er heel veel vragen bij de landbouwers zelf. Zoals ik al zei, konden zij begin augustus namelijk heel moeilijk inschatten hoe groot de schade zou zijn. En eigenlijk kunnen ze dat vandaag nog steeds niet. Ze weten niet goed wat de gevolgen zijn voor de bomen, voor de vruchten,

voor de botvorming, hoe het fruit in dit geval zal kunnen bewaren. Maar toch moet er vandaag een schatting worden gemaakt. Dat is één grote vraag.

Anderzijds, minister, kan ik toch ook wel stellen - als burgemeester heb ik het aan den lijve ondervonden - dat er heel wat vragen zijn naar begeleiding en ondersteuning. Ik heb het dan vooral over de opmaak van de processen-verbaal van die schattingscommissies. Want nergens zijn er afgevaardigden geweest vanuit de hogere overheid, noch vanuit het departement Financiën, noch vanuit het departement Landbouw. Het zijn de lokale overheden die daarin hun verantwoordelijkheid hebben genomen. Maar ze hebben heel veel vragen, onder andere over de oorzaak die moet worden ingevuld op die processen-verbaal.

We hebben daarover heel wat rondvraag gedaan. Het is eigenlijk heel verontwaardigend, want er zijn heel veel verschillende antwoorden bij allerlei steden en gemeenten. Nochtans is dat wel van essentieel belang, minister. Want stel dat wij op die verslagen bijvoorbeeld 'droogte' zouden invullen - dat lijkt mij de evidente reden -, in de veronderstelling dat er achteraf een erkenning als landbouwramp komt. Als dan niet alleen droogte, maar bijvoorbeeld ook verbranding wordt erkend, en dat staat niet op die schattingsverslagen, dan zijn onze landbouwers daarvan de dupe. Ik spreek uit ervaring, want dat heeft zich in het verleden al voorgedaan.

Er leven dus heel wat vragen, bij de landbouwers, maar ook bij de gemeentebesturen. Er zijn grote vragen over hoe het landbouwbeleid zich in de toekomst verder op de klimatologische omstandigheden moet aanpassen. Maar in eerste instantie, minister, zal ik mij houden aan de vragen die hier op papier staan. Het betreft vragen over deze ramp, de droogte, en of die al dan niet als landbouwramp zal worden erkend. We weten ondertussen dat het KMI al heeft bevestigd dat het uitzonderlijke klimatologische omstandigheden zijn. Nu is het natuurlijk de vraag of ook aan de andere voorwaarde, namelijk 1,24 miljoen euro schadebedrag in totaal en 5500 euro per dossier, zal worden voldaan. Ik heb vastgesteld dat u daarvoor bij alle steden en gemeenten de schattingsverslagen hebt opgevraagd.

Minister, volgende vragen had ik oorspronkelijk ingediend. Ik veronderstel dat de collega's zullen aanvullen met andere vragen.

Hoe gebeurt de monitoring over de omvang van de schade ingevolge de aanhoudende droogte en over welke data beschikt u momenteel reeds? Hoeveel gemeenten hebben reeds schadecommissies tot vaststelling van schade en teelten samengeroepen? Welke initiatieven hebt u reeds genomen met betrekking tot deze actuele problematiek en welke zult u nog nemen? Hebt u er al zicht op of aan de voorwaarden tot erkenning als ramp reeds voldaan is? En zo ja, wanneer zult u aan de ministerraad voorstellen om de aanhoudende droogte als landbouwramp te erkennen?

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, ik moet de goede inleiding van onze collega niet meer herhalen. We weten allemaal dat de weersomstandigheden deze zomer extreem waren. Minister, ik denk dat u op een alerte manier hebt gereageerd op deze situatie. Ook de Europese Commissie heeft laten weten dat er bijzondere maatregelen nodig zijn door deze extreme weersomstandigheden.

Minister, wat is ondertussen de stand van zaken in dit dossier? Hoe zullen de Europese maatregelen worden vertaald in Vlaanderen? Zijn er bijkomende Vlaamse maatregelen wenselijk en noodzakelijk? Zo ja, welke? Welke structurele maatregelen zijn wenselijk om beter om te gaan met extreme weersomstandigheden? Hoe wordt eventueel de watercoördinator in dit proces ingeschakeld?

Ten slotte, alle fracties zijn overtuigd van het belang van een weersverzekering. Hoe is het ondertussen met de verzekeringsmaatschappijen? Zijn zij bereid om daaraan mee te werken?

De voorzitter: Mevrouw Peeters heeft het woord.

Lydia Peeters (Open Vld): Voorzitter, minister, collega's, ik ga ook proberen om niet in herhaling te vallen. We weten allemaal dat de droogte vanaf juni voor de landbouwsector heel wat problemen heeft veroorzaakt. In onze streek is het zandgrond en is het niet zozeer de fruitteelt die getroffen is, zoals bij mijn collega Robeyns in Zuid-Limburg. Bij ons is vooral de maïs- en groenteteelt getroffen, en dat geldt voor heel Noordoost-Limburg. De schade is enorm.

Wat hebben wij zelf als lokaal bestuur gedaan? Op vraag van zowel de Boerenbond als het Algemeen Boerensyndicaat (ABS) zijn we eind juni gestart met het samenroepen van de schadecommissie en hebben wij al onze landbouwers gevraagd om voor 15 augustus een aangifte te doen. Minister, op 13 augustus hebben we het schrijven ontvangen van het Departement Landbouw en Visserij met de vraag om de schadecommissie bijeen te roepen. We hebben het werk gaan. We hebben alle proces-verbalen opgemaakt, doorgestuurd en overal de schade vastgesteld. We waren dan wel wat verrast toen we eind vorige week opnieuw een schrijven kregen van het Departement Landbouw en Visserij met de melding dat we nog geen pv's zouden moeten doorsturen, ofschoon wij dat de facto al hadden gedaan, en waarin ook wordt gevraagd om alle schadegevallen zo veel mogelijk op te nemen in een bestand dat via mail zou zijn verstuurd naar de lokale besturen. Bij ons is dat noch bij de administratie noch bij de beleidsmensen aangekomen. Ik denk dus dat er ook een of andere verduidelijking mag komen. Wij hebben ons allemaal gehouden aan de omzendbrief van destijds, die zegt dat men zo snel mogelijk de schadecommissie bij elkaar moet roepen, dat men zo snel mogelijk de vaststelling moet doen met een eerste en een tweede plaatsbezoek, waarna een pv volgt, ondertekend door alle betrokken leden van de schadecommissie. Het pv moet dan zo snel mogelijk naar het departement worden gestuurd zodat men zich zo snel mogelijk een beeld kan vormen van de schade die geleden is. Men gaat dan ook na of er wordt voldaan aan de voorwaarden die zijn gesteld, de voorwaarden van het KMI, dat moet beoordelen of het een uitzonderlijk weerfenomeen is – wat inmiddels is gebeurd – en de voorwaarden die meer betrekking hebben op het financiële aspect, namelijk een kleine 5000 euro per bedrijf en een minimale schade van 1,250 miljoen euro. De cijfers zijn misschien niet heel correct, maar bij benadering komt het op die bedragen neer.

Minister, wij denken ook – en dat heb ik in mijn initiële vraag zo opgenomen – dat dit droogtefenomeen meer dan eens aantoonde dat investeringen in waterbekkens en in technieken voor rationeel watergebruik ten volle moeten worden aangemoedigd. Het toont ook het belang aan van de weersverzekering waar we reeds lang met onze fractie op hameren. Destijds deed Karlos Callens dat al, maar we willen dit nu opnieuw te berde brengen, want het is een heikel punt.

Minister, hoever staat het met het onderzoek naar de mogelijke erkenning van de droogte als landbouwcrisis? Tegen wanneer kan daar uitsluitel over komen?

Welke maatregelen neemt u voor de lokale besturen om de landbouwers zo efficiënt mogelijk te ondersteunen en te begeleiden voor het inventariseren van de schade, maar ook om hen te ondersteunen in een proactief beleid inzake rationeel watergebruik en -beheer?

Beschikt u al over gegevens die de omvang van de landbouwcrisis in kaart brengen? Zo ja, welke zijn de eerste conclusies ter zake op budgettair vlak en wat zijn de mogelijke minderopbrengsten?

Welke maatregelen neemt u om de landbouwers aan te sporen om te investeren in een betere wateropslag en rationeel watergebruik en -beheer?

Wat is de stand van zaken van de private weersverzekering, waarvan u in het vooruitzicht had gesteld dat die dit jaar operationeel zou worden?

De voorzitter: De heer Engelbosch heeft het woord.

Jelle Engelbosch (N-VA): Voorzitter, ik denk dat alle vragen zijn gesteld. Ik heb eigenlijk maar één essentiële vraag. De vragen rond de praktische afhandeling van deze ramp zijn gesteld. De vraag die ik heb, is hier vandaag ook al gesteld, en dat is de vraag naar de brede weersverzekering. Die is er vandaag nog steeds niet. We praten er al jaren over. Als ik de uitbetalingen zie die de afgelopen jaren zijn gebeurd zowel vanuit het Landbouwrampenfonds als vanuit het gewone Vlaamse Rampenfonds – uit het gewone Rampenfonds gaat ook 95 procent naar landbouwers –, dan stel ik me de vraag hoe het staat met de brede weersverzekering. Dat is de enige concrete vraag die ik heb en waar ik graag een concreet antwoord op zou krijgen. Wat is de stand van zaken van die brede weersverzekering?

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Voorzitter, minister, dames en heren, ik wil één specifiek facet van de problematiek uitlichten en daar vragen over stellen. Het gaat over de schattingscommissie, ook schadecommissie genoemd, waar de gemeentebesturen een aanzienlijke rol in spelen. Ze moeten een eigen vertegenwoordiger en twee experts aanstellen om die schade in kaart te brengen. Ze moeten daarvan een overzichtsstaat aan het Departement Landbouw en Visserij bezorgen.

De schattingscommissie krijgt de facto een grote verantwoordelijkheid. In het verleden was het departement Landbouw nauw betrokken bij de schadecommissies, maar vandaag wordt deze commissie samengesteld uit een ambtenaar en twee meestal lokale of regionale landbouwers uit de omgeving. U kunt zich natuurlijk vragen stellen over de mate van uniformiteit en objectiviteit bij de schadebepaling. Ik wil het engagement van die mensen niet in twijfel trekken, maar we zullen betreffende de schaderaming toch een uniform systeem moeten hebben voor alle landbouwers in Vlaanderen, zeker binnen één regio waar schade voorkomt. Bijvoorbeeld in de maïsteelt in mijn regio is het zeer algemeen, maar niet op alle percelen en niet in dezelfde mate. Dat maakt de complexiteit alleen maar groter.

Er bestaan dus geen formele procedures of adviezen. In de feiten organiseert elke stad of gemeente dit op haar eigen manier. Meestal worden de lokale landbouwers hierbij betrokken. Vorige week sprak ik nog twee 'experten-landbouwers', landbouwers die in dezen als expert optreden, over de schade. Er zijn op het terrein dus grote verschillen.

De kern van mijn interpellatie is dus de neutraliteit en objectiviteit. En ook: wat is de reden waarom het departement Landbouw daar niet meer bij betrokken is? Komt dat door de grootschaligheid, de omvang of de intensiteit? We horen het wel.

De droogte is rampzalig voor de landbouwers, maar blijkbaar ook voor de het Departement Landbouw en Visserij. Het is niet aanvaardbaar, minister, dat het departement de werklast voor de praktische organisatie van de schattingscommissies exclusief bij de steden en gemeenten legt. Dat is weer een extra opdracht voor het lokale bestuur. Is dat een beslissing van u, minister, of van het departement, en zo ja, vindt u die beslissing aanvaardbaar?

Het is duidelijk dat objectivering van de schade bij landbouwers noodzakelijk is door specialisten met een wetenschappelijke achtergrond en mensen met praktijkervaring. Het is derhalve noodzakelijk de regels in verband met de samenstelling van de schattingscommissie aan te passen en de procedure voor de schattingscommissies bij te stellen. Bent u van plan om daar in het kader van de gewenste neutraliteit en objectiviteit en de gelijkberechtiging van iedereen werk van te maken?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Ik heb alle vragen geclusterd en kom tot drie belangrijke luiken. Het eerste is de al dan niet erkenning van de landbouwramp en algemeen ook het landbouwrampenfonds. Het tweede pakket vragen gaat over de andere steunmaatregelen. Men kan een vergoeding krijgen op basis van 'landbouwramp' maar er zijn ook andere mogelijkheden om bijvoorbeeld aan de liquiditeitsproblemen van landbouwers tegemoet te komen. Een derde reeks vragen heeft betrekking op structurele maatregelen die we kunnen nemen om de waterweerbaarheid van de landbouw te versterken. Ik zal rond die drie clusters een antwoord formuleren.

De eerste vragen gaan over het landbouwrampenfonds. Om een landbouwramp te erkennen moet men aan de wettelijke voorwaarden voldoen. Die staan in de wet van 1976. Ik krijg regelmatig de vraag of ik als minister een landbouwramp zal erkennen, maar die bevoegdheid heb ik niet. U weet dat: die bevoegdheid ligt bij de Vlaamse Regering, en er zijn voorwaarden verbonden aan een erkenning.

Wij moeten de procedures volgen, de nodige stappen zetten en bekijken of de Vlaamse Regering tot een erkenning kan overgaan. De eerste voorwaarde om te kunnen overgaan tot een erkenning van een ramp betreft het uitzonderlijke karakter van het weersfenomeen, dat een terugkeerperiode heeft en maar om de twintig jaar voorkomt. We vragen daarvoor een advies aan het KMI, dat daarvoor officieel bevoegd is. Zij moeten uitsluitsel geven over hoe uitzonderlijk de droogte is. Dat advies is gevraagd en ze hebben uitsluitsel gegeven. In alle 308 Vlaamse steden en gemeenten was de minimale terugkeerperiode van twintig jaar overschreden. De droogte van de voorbije weken en maanden had dus een uitzonderlijk karakter in heel Vlaanderen. Aan de eerste voorwaarde die in de wet van 1976 staat, is voldaan.

De tweede voorwaarde betreft het financieel aspect of criterium. De totale schade moet minimum 1,24 miljoen euro bedragen en een gemiddelde van ten minste 5580 euro per shadedossier. Daar hebben we op dit moment nog geen zicht op. De gemeentelijke schadevaststellingscommissies zijn volop bezig om de schade te inventariseren. We verwachten dat de input binnenkomt. Er is een rondschrijven gebeurd, de gemeenten hebben de tijd tot 30 september om alles binnen te brengen. Dan pas zullen we het volledige plaatje ter beschikking hebben.

Wij moeten dus wachten tot we alle stukken beschikbaar hebben. Dan moeten we uiteraard, zoals altijd, richting minister van Begroting voor een begrotingsakkoord. Dan kunnen wij richting ministerraad gaan.

Hoe zit het nu met de deelname van het Departement Landbouw en Visserij aan de gemeentelijke schadevaststellingscommissies? Er is een beetje verwarring door het feit dat je een onderscheid moet maken tussen de voorlopige en de definitieve vaststelling. Het klopt dat bij de voorlopige vaststelling het departement doorgaans niet aanwezig is. Dat is ook niet nieuw. Op dit moment zijn de diensten nog volop bezig met alle controles die ze moeten doen in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB). Bij de definitieve vaststelling daarentegen is het Departement Landbouw en Visserij wel aanwezig om de vaststellingen te kunnen doen.

Hoe kan er nog meer ondersteuning gegeven worden? Nieuw deze keer is dat het departement ook via het Geoloket informatie ter beschikking stelt over de landbouwgebruikspcelen en ook informatie over de groei-index van de gewassen eind juli, via satellietbeelden. Dat is nieuw. Dat staat voor iedereen ter beschikking en kan door iedereen ontsloten worden. Dat is belangrijke ondersteunende informatie, die ook geraadpleegd kan worden door de gemeentebesturen om de schade aan de teelten vast te stellen. De nieuwe datalagen kunnen gebruikt worden om de accuraatheid van de inschattingen van schade aan bijvoorbeeld silomaïs te velde te verhogen. De formele procedure waarbij onder meer een proces-verbaal moet worden opgesteld, blijft uiteraard van kracht. Ook dat is uiteraard wettelijk bepaald.

Collega Peeters, u zegt dat er verwarring was over het al dan niet doorsturen van het proces-verbaal. Ik denk dat de verwarring vooral zit in het feit dat het departement zei dat de raming niet moest worden doorgestuurd, maar uiteraard wel het proces-verbaal. Daar is ook de verwarring van de data 21 september en 30 september. De raming moet op 21 september binnen zijn en het proces-verbaal of de schattingsverslagen op 30 september.

Collega Engelbosch, iedereen is voorstander van zo een brede weersverzekering. U weet dat we daaraan aan het werken zijn. Het probleem is dat we vaststellen dat er in de markt weinig animo is om zo een verzekering aan te bieden. We moeten de zekerheid hebben dat de Vlaamse of Belgische markt ook aantrekkelijk is om zo een verzekering aan te bieden. Daarom heeft de Vlaamse Regering beslist een marktstudie te doen om te kijken of er interesse is bij private verzekeraars om die brede weersverzekering aan te bieden. Dat is afgesproken met de minister-president, die bevoegd is voor de algemene rampen. Wel is er al een verzekering op de markt voor hagelschade. Ik vind het belangrijk te vermelden dat het niet zo is dat de landbouwschade die wordt uitbetaald, 100 procent is. Er wordt ook rekening gehouden met het feit dat, als je niet verzekerd bent voor hagelschade, je veel minder vergoeding krijgt binnen dat pakket dat je kunt krijgen uit de landbouwschade. Uiteraard zouden we graag die brede weersverzekering kunnen uitbouwen. Dat wat betreft het landbouwrampenfonds.

Een tweede reeks vragen heeft betrekking op andere steunmaatregelen. Ik heb beslist om maximaal gebruik te maken van de mogelijkheden die het wettelijk kader toelaat. Spijtig genoeg kan niet alles, we moeten ons wettelijk kader respecteren. Er zullen dit jaar verhoogde voorschotten op de GLB-bedrijfs-toeslagen worden betaald, namelijk 70 procent in plaats van 50 procent. Dat is goed voor de liquiditeitspositie van de bedrijven, bijvoorbeeld als men genoodzaakt is om extern ruw voeder aan te kopen. Als men in de zomermaanden de voedervoorraad voor komende winter al moest aanspreken, is dat zeker welkom.

Een tweede maatregel is dat ik specifiek voor de bioboeren heb toegestaan dat zij tot 40 procent voedergewassen mogen voederen afkomstig van bedrijven die nog aan het omschakelen zijn naar bio. Die vraag kwam expliciet uit de biosector. Het gaat om gras, maïs of suikerbieten. Die uitzondering geldt tot 30 juni 2019 en brengt het biolabel van die getroffen boeren niet in gevaar. We zijn op die vraag ingegaan.

Ook in het kader van de voorwaarden om subsidies te krijgen voor de GLB-inkomenssteun zijn er enkele uitzonderingen: braakland dat uit productie werd genomen, mag te uitzonderlijken titel begraaasd of gemaaid worden; wintergewassen die worden ingezaaid met het oog op begrazing of voederproductie, komen normaal gezien niet in aanmerking als subsidiabele groenbedekker binnen het GLB, maar op mijn vraag heeft commissaris Hogan beslist om dit nu wel toe te staan, al moet de Commissie de overeenkomstige wettekst nog formeel aannemen. Normaal moeten de GLB-groenbedekkers ook uit een zaadmengsel bestaan, maar dit jaar mag het ook een zuivere teelt zijn.

We hebben ook vragen gekregen over de heffingen op het gebruik van grondwater. Daar zijn we niet op ingegaan omdat er geen decretale uitzonderingsgrond is en omdat we ook het doel van die heffingen niet uit het oog mogen verliezen. De grondwaterheffing wordt bepaald op basis van het jaarverbruik en houdt rekening met de diepte en kwantitatieve toestand van de laag waaruit grondwater opgepompt wordt. Het is niet aangewezen om deze aanpak aan te passen.

Wel is het zo dat de heffing in geval van irrigatie ook al sterk wordt gemilderd. Voor de minst diepe winningen uit de bovenste grondwaterlaag wordt nu ook al een irrigatiefactor toegepast, waardoor het laagste tarief wordt gehalveerd. Dat is ook rechtvaardig, en dat is uiteraard ook in lijn met de doelstellingen inzake het grondwaterbeheer: ongeveer de helft van het water infiltreert opnieuw en vult die grondwaterlaag opnieuw aan.

Dan is er een heel belangrijk luik, van de structurele maatregelen: wat brengt de toekomst? We hebben vorig jaar in de zomer een structureel droogteoverleg met de landbouwsector opgezet. De daarbij betrokken partijen worden twee keer per jaar samengeroepen. Er is een overkoepelend actieplan in opmaak voor de landbouwsector. Dat zal er ook op korte termijn zijn. Dat gebeurt onder coördinatie van de droogtecoördinator. Het doel is duurzame, maar ook standvastige, robuuste oplossingen bieden aan de landbouwsector voor droogte en wateroverlast. Een voorbeeld van een structurele maatregel is natuurlijk het nog beter, nog meer opvangen van regenwater in spaarbekkens, zodat dat water in tijden van droogte ook nuttig kan worden gebruikt. De droogtecoördinator heeft de afgelopen maanden samen met zijn collega-experten ook ondersteuning geboden aan de provinciale droogtevergaderingen. Daarnaast zullen er ook modaliteiten worden uitgewerkt voor het gebruik van alternatieve waterbronnen. Zo is het hergebruik van gezuiverd afvalwater een voorbeeld van een alternatieve waterbron. Op dat vlak heeft de Europese Commissie ook een voorstel van verordening met minimale kwaliteitseisen voor het hergebruik van water gedaan. Andere structurele maatregelen situeren zich natuurlijk op het vlak van onderzoek en technologische vernieuwing.

Collega's, ook na deze zomer ben ik er nog meer van overtuigd dat we in nog meer concrete maatregelen op het terrein moeten voorzien. Het is ook daarom dat we die aanpak uitwerken. Samenwerking op het terrein zal ook nodig zijn. Het gaat niet alleen over de landbouwsector. Dat is geen eiland. Dat moet ook samen gebeuren met de waterbeheerders, de diverse diensten, bedrijven, landbouwers en nog andere partners die daarbij cruciaal zijn. Op basis van de ervaringen die we deze zomer hebben gehad, ben ik er dan ook van overtuigd dat we op voorhand nog betere afspraken moeten maken, dat ook de communicatie ter zake nog sterker en beter kan. We moeten daar ook zeker lessen uit trekken en dat de komende maanden en weken zeer goed uitwerken.

De voorzitter: Mevrouw Robeyns heeft het woord.

Els Robeyns (sp.a): Minister, dank u wel voor uw antwoord. Concreet wat deze ramp betreft, blijf ik een beetje op mijn honger wat de ondersteuning vanuit het Departement Landbouw en Visserij betreft. Ik begrijp uiteraard wat u zegt: er is een eerste, voorlopige vaststelling en een tweede, definitieve. Daar zit echter al een van de vragen, eerlijk gezegd. Ik neem concreet de fruitsector. Ik kan niet voor alle sectoren spreken. Die eerste vaststelling is daar vlak voor de oogst gebeurd. Er zou nu een tweede vaststelling moeten gebeuren, maar ja, het fruit is geoogst, dus wat kan de schadecommissie nog gaan vaststellen? Dat is een heel concrete vraag die alleszins vanuit mijn gemeente al aan het departement, maar ook aan de omliggende gemeentes is gesteld: hoe gaan we daarmee om? We krijgen daar gewoon geen concrete input over, geen concreet antwoord op. We kunnen wel een schadecommissie een tweede keer laten rondgaan, maar als

het fruit al is geoogst, kan men geen schade meer vaststellen. Misschien kan er iets aan de bomen worden vastgesteld. Dat is één concrete vraag: hoe zit dat met die tweede rondgang?

Zoals ik daarstraks zei, ook met betrekking tot de oorzaken die op die pv's moeten worden genoteerd, zou er toch ook, in de belang van de landbouw, iets meer input en begeleiding mogen zijn vanuit het departement. Ik stel immers vast dat vandaag iedere gemeente haar best doet om die pv's zo breed mogelijk op te stellen, in het belang van de landbouw, zodat zeker het maximale gedekt zal zijn, maar uiteindelijk krijgen we een totale versnippering, waarvan uiteindelijk alleen maar de landbouwer de dupe zal zijn, vrees ik. Ik hoop van niet. Er zijn alleszins toch heel wat vragen bij de landbouwers zelfs. Ik verwijs naar de eerste vraag die ik daarstraks heb gesteld: hoe kunnen we vandaag weten van de totale schade van die droogte is? Je hebt immers natuurlijk de schade aan de vruchten, aan de oogst, maar er is veel meer: er is de verbranding van de bomen, er zijn vragen inzake de bewaring van de oogst enzovoort. Ook wat dat betreft, roep ik alleszins toch op tot een duidelijke, concrete input vanuit het departement. Voor de rest denk ik dat er absoluut verder werk moet worden gemaakt van die structurele maatregelen op lange termijn.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Eerst en vooral zou ik eigenlijk mijn uitdrukkelijke waardering willen uitspreken voor de mensen van de gemeentelijke schattingscommissies. Als ik naar mijn regio kijk, dan moet ik zeggen dat die mensen goed en efficiënt werken. Ik ben zelf gedurende jaren schepen van Landbouw geweest in mijn stad, en ik heb nooit geweten dat het Ministerie van Landbouw bij de eerste bezoeken betrokken was, maar wel bij het tweede bezoek, en ik heb begrepen dat dat ook nu het geval zal zijn.

Minister, wat de brede weersverzekering betreft, lijkt het me toch interessant dat we van uw administratie eens een overzicht krijgen van hoe die op dit moment functioneert in een aantal Europese landen, en dat we, wanneer die nota er is, daarover eens een gesprek hebben in deze commissie. Dit moeten we echter natuurlijk verder afspreken bij de regeling van de werkzaamheden.

De bijkomende maatregelen die u hebt genomen, zijn belangrijk. Het is ook essentieel dat daarover ten overstaan van de sector zeer goed wordt gecommuniceerd, want op dit moment is het zeker en vast voor de betrokkenen nog niet altijd even duidelijk.

Het is bijzonder belangrijk dat we blijven inzetten op structurele maatregelen en zoeken naar een vorm van zuinig waterverbruik en alle mogelijke vormen van recyclage promoten.

Dat geldt niet alleen voor de landbouwsector. Dat is algemeen. Voor gezinnen, maar zeker en vast ook voor het bedrijfsleven, is dat heel belangrijk.

De voorzitter: Mevrouw Peeters heeft het woord.

Lydia Peeters (Open Vld): Minister, ik blijf ook wat op mijn honger zitten. Zowel voor de landbouwsector als dusdanig als voor alle lokale besturen die hun werk al gedaan hebben, is de meest prangende vraag wanneer u aan de Vlaamse Regering gaat vragen om deze landbouwcrisis te erkennen.

Ik ben er vrijwel zeker van dat men op basis van de gegevens die nu al zijn binnengekomen bij het departement Landbouw, nu al kan vaststellen dat men voldoet aan de twee financiële voorwaarden, de 1,24 miljoen euro en de 5500 euro per bedrijf. Ik denk dat het al lang duidelijk is dat men aan die voorwaarde

voldoet. Ik spreek over wat wij in onze gemeente gedaan hebben, en daar zie ik al de omvang van de schade.

Ik wil ook nog even ingaan op de verwarring die toch ook een klein beetje door het departement zelf wordt gecreëerd. Wij zijn half juli door de landbouworganisaties gevraagd om de schadecommissie bijeen te roepen. We hebben dat ook gedaan, omdat toen al bleek dat de toestand erbarmelijk was. Ik ben zelf ter plaatse geweest. Ik heb foto's meegebracht van hoe de maïs er eind juli, begin augustus bij stond. Die laten staan, heeft geen zin.

Naar aanleiding daarvan hebben wij dus de schadecommissies bijeengeroepen. Wij kregen op 13 augustus 2018 van het departement een brief over hoe dat in zijn werk moet gaan. Er werd ook nog eens verwezen naar de regelgeving ter zake en ook naar de omzendbrief, die we allemaal nog kennen. In die omzendbrief staat heel expliciet dat als de schade al heel duidelijk vast te stellen is bij het eerste bezoek van de schadecommissie, er geen tweede vaststelling meer nodig is. Tegelijk staat in die omzendbrief ook heel expliciet dat zodra het pv is opgemaakt en ondertekend door de landbouwer zelf en door de drie leden van de schadecommissie, dat pv onverwijld moet worden doorgestuurd naar het departement.

We hebben dat allemaal gedaan. Die pv's zijn doorgestuurd. En dan krijgen we eind vorige week toch een brief waarin men zegt: 'Je moet voor 21 september via dit sjabloon deze gegevens doorgeven. Je moet ons nog geen pv's bezorgen. De pv's moeten maar tegen 30 september.' Dat is een vreemde gang van zaken. Intussen gaan ook de provincies daar nog tussendoor fietsen. In Limburg hebben wij allemaal van de provincie, departement Landbouw, een brief gekregen om uiterlijk voor 14 augustus alles door te geven. Het is dus verwarring alom, terwijl we er allemaal baat bij hebben dat er heel snel duidelijkheid komt over wanneer er aan de Vlaamse Regering zal worden gevraagd om deze schade te erkennen als landbouw-ramp, om zodoende een klein beetje zekerheid en hoop te geven aan de landbouwsector. Ik denk dat dat de meest prangende vraag is. Schep daar via het departement alstublieft duidelijkheid in. Alle pv's zijn toegekomen. Ik denk dat dat er al heel wat zijn. Die kunnen u al doen besluiten dat de financiële voorwaarden zijn ingevuld en dat dus ook kan worden gevraagd aan de Vlaamse Regering om de landbouwschade als ramp te erkennen.

De voorzitter: De heer Engelbosch heeft het woord.

Jelle Engelbosch (N-VA): Minister, bedankt voor uw antwoorden. Ik ben teleurgesteld in het feit dat wij vandaag nog altijd geen stap verder staan dan bij wijze van spreken tien jaar geleden inzake die brede weersverzekering. Ik heb het net even opgezocht. In 2011, in de vorige legislatuur, is er hier een hoorzitting geweest over de brede weersverzekering. Daarin zei Assuralia dat er slechts beperkte interesse was en dat het eens onderzocht moest worden om naar de markt te gaan.

U verwijst in uw antwoord naar minister Bourgeois, in de hoop dat ik dan zou zeggen dat het dan wel in orde zal zijn. Neen, ik ben dit beu. Er wordt nu weer eens een marktstudie gevraagd om te kijken naar een brede weersverzekering. Mijnheer De Meyer, ik ben zeer blij dat u zegt dat er eens een nota zou moeten worden gemaakt van andere EU-landen waar wel een brede weersverzekering is. In Nederland zijn er vijf aanbieders. En nu wordt er pas voorgesteld om eens te kijken wat er op die markt speelt. Neen, mijnheer De Meyer, die studie had al jaren geleden gemaakt moeten zijn. Maar ik ben zeer blij dat u vandaag zegt dat we die studies gaan moeten maken. Ik heb hier een kaartje van Europa bij. In alle landen in het blauw is er vandaag een weersverzekering. Wij zitten daar niet bij. We spreken er al tien jaar over, maar we hebben het niet.

Ik ben dat beu, minister. U treuzelt in dit verhaal van de brede weersverzekering. Wie dan verantwoordelijk is, interesseert me niet. We moeten dringend een

versnelling hoger. De landbouwers hebben inderdaad nood aan een uitbetaling van de landbouwschade, maar die mensen zitten daar niet op te wachten. Voor de individuele landbouwer is dat ook maar een aalmoes. Dat is een doekje voor het bloeden. Wij moeten eindelijk prioritair werk maken van die brede weersverzekering. We kunnen niet langer blijven treuzelen met nog maar eens een studie, nog maar eens onderzoek. Maak er potverdorie werk van. U hebt begin dit jaar zelf gezegd dat u hoopte dat er nog dit jaar een komt. Ik reken daar dus echt wel op.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Ik kan collega Engelbosch echt niet overtreffen als het over de weersverzekering gaat. Ik sluit er mij trouwens helemaal bij aan. Hij heeft gelijk.

Ik wil nog even doorgaan op het facet waarover ik het gehad heb. Ik ben door twee gemeentebesturen waar mijn partij betrokken is in de meerderheid, hierop aangesproken. De omzendbrief die het departement naar de gemeenten gestuurd heeft, werkt enige verwarring in de hand. Er staat letterlijk: "Het is niet mogelijk voor het departement om deel te nemen aan de schattingscommissies." Daarna wordt dan het onderscheid gemaakt tussen het eerste en het tweede bezoek. Er wordt op geen enkele manier gerefereerd aan de rol van het departement, in geen van beide. Mevrouw Peeters verwees al naar het oorzakelijke verband tussen de schade en de oorzaak. Als dat overduidelijk vaststaat, hoeft er zelfs geen tweede bezoek georganiseerd worden.

Gemeentebesturen maken zich ongerust, omdat ze zelf voor een taak staan. Ze hebben wel experts-landbouwers in de gemeente, maar hoe ver moet je gaan, waar liggen de grenzen, hoe kan uniformiteit in die beoordeling gegarandeerd worden?

Ik zou ervoor willen pleiten dat het departement bij die tweede bezoeken – als die er komen, want dat staat niet in de omzendbrief – zeker wordt betrokken. "Het Departement Landbouw en Visserij is genooddacht prioriteit te geven aan de dossierbehandeling en controles enzovoort." Dat staat letterlijk in de omzendbrief. Ik pleit er ook voor dat dat op de een of andere manier wordt gemeld aan de lokale besturen, want dat ontbreekt vandaag. In het belang van de landbouwers en van de objectiviteit moet dat echt gebeuren.

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): De gemeentelijke schattingscommissie en de verantwoordelijkheid van de steden en gemeenten zijn in deze zaak natuurlijk heel belangrijk. In de meeste steden en gemeenten loopt dat momenteel heel goed. We mogen er echter niet blind voor zijn dat het op sommige plaatsen wel misgaat. De mensen die dagelijks in de praktijk staan, weten dat ook. Er zijn ook landbouwers die een melding doen in een gemeente, maar die er niet wonen, maar er wel percelen hebben. Daar hoor je vaak andere verhalen over, dat het ook wel eens misgaat in de praktijk. Daar hebben we op dit ogenblik te weinig zicht op.

Enkele jaren geleden is er een bevraging geweest van de Boerenbond aan steden en gemeenten over op welke wijze ze die schattingscommissie samenroepen en hoe dat allemaal in zijn werk gaat. Resultaten van die bevraging heb ik echter nooit gezien. Misschien zijn die er wel ergens, maar ik vraag me toch af of het Vlaamse niveau dat niet moet bekijken. We hebben nu de brief die van het departement is gekomen, en uiterlijk tegen 21 september moet daar een antwoord op komen. Gaan we nadien effectief kijken naar de steden en gemeenten die daar niet op zullen antwoorden? Wordt daar achteraf iets mee gedaan? Gaan we ook kijken waar het misschien niet altijd even goed verloopt?

De erkenning als landbouwramp is alleen mogelijk als de totale schade groter is dan 1,24 miljoen euro, en per dossier gemiddeld groter dan 5580 euro. Het departement heeft dan een schrijven gestuurd aan de steden en gemeenten, dat ze een raming moeten doorsturen voor 21 september. Maar er kan toch enige verwarring ontstaan. In die brief staat onder andere het volgende: "Gelieve onderstaande gegevens te bezorgen: naam van de gemeente, contactpersoon in de gemeente, contactgegevens," – en dan komt het – "het aantal landbouwers met schade. Enkel het aantal landbouwers die schade hebben en die wonen in uw gemeente."

Als gemeente hebben we heel wat schadedossiers van landbouwers die niet op ons grondgebied wonen, van wie het bedrijf elders is gelegen en die bijvoorbeeld percelen maïs hebben in onze gemeente, of van wie het bedrijf wel in onze gemeente is gelegen, maar die hier niet wonen. Dan zitten hun schadedossiers enkel in Duffel, en niet in een andere gemeente. Ik heb dan telefonisch contact opgenomen met het departement. Daar heeft men mij bevestigd dat dat inderdaad klopt en dat ze deze manier toepassen – dus enkel de dossiers van de gemeenten waarin de landbouwers wonen – om dubbeltellingen te vermijden, en dat er dus om die reden een aantal schadedossiers niet in de eerste raming opgenomen zullen zijn. Kunnen we die dubbeltellingen niet vermijden door op een andere manier naar die dossiers te kijken? Er zullen een aantal dossiers van landbouwers niet in de raming zitten. Tegen 21 september hebben we dus niet het volledige plaatje. Uiteraard worden nadien wel alle pv's ingestuurd en die komen dan wel in het totaaloverzicht, maar ik vind dat toch een heel bizarre manier van werken. Als er wordt gezegd: tegen 21 september hebben we een totaalplaatje, dan klopt dat niet.

Bart Dochy (CD&V): Ik ben vooral blij met de grote unanimititeit tussen de fracties over de noodzaak tot erkenning van deze landbouwramp, die ik hier vaststel. Ik denk dat er niemand in deze zaal die ook op het terrein is geweest, zal twijfelen over het feit dat die 1,24 miljoen euro overschreden zal zijn. Natuurlijk moet dat worden geobjectiveerd, vandaar de inventarisatie door de administratie, zoals die naar de gemeenten wordt gebracht.

Met de weersverzekering mogen we geen valse verwachtingen creëren, collega Engelbosch. Een verzekering is eigenlijk maar het verleggen van geld. Een verzekering maakt geen geld. Er is zelfs nog een afroaming voor de noodzakelijke administratie en de winstmarge desgevallend van de private verzekeringsmaatschappij. Wanneer men vandaag een brede weersverzekering zou hebben, zal het geld dat wordt geïnd via een premie die iedere landbouwer op dat moment zal moeten betalen, gewoon worden verdeeld onder elkaar. Als de kas leeg is, dan is er een probleem. Dat betekent ook dat iedere landbouwer, omdat de schade overal plaatsvindt, vandaag zou betalen aan zichzelf. Eigenlijk is dat geen oplossing om de rendabiliteit van de bedrijven te beschermen tegen die weersomstandigheden.

Het is belangrijk om na te gaan in welke mate men daar via het gemeenschappelijk landbouwbeleid iets kan aan doen, in welke mate de secundaire sector, dus de verwerkende sector, eventueel kan worden betrokken bij een dergelijk concept, en in welke mate dat dan wel kan dienen als een soort van verzekering voor het geval er echt een probleem is inzake inkomensvorming.

Minister, het volgende punt is nog niet aan bod gekomen, maar het is vooral een federale aangelegenheid: dat is de problematiek van de contracten. De groentesector behandelt de contracten en de verwerking op een menselijke manier, en in de aardappelsector doen heel wat afnemers dat ook. Er zijn echter ook enkele gevallen bekend waarbij landbouwers volgens het contract in principe worden gedwongen om aardappelen aan te kopen op de vrije markt en die aan te bieden aan hun contractant in functie van het niet volledig leveren van de hoeveelheid die in het contract stond. De weersomstandigheid kan hier niet als overmacht

worden ingeroepen door de landbouwer, en dat creëert op bepaalde momenten moeilijke situaties.

Minister, hebt u op dat vlak overleg met de sectoren? Kunt u daar een impact op hebben?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Mevrouw Robeyns, er is voorzien in voorlopige en definitieve vaststellingen. Dat is niet anders dan wat in het verleden is gebeurd. Als er slechts één moment is waarop de schade kan worden vastgesteld, moeten er geen twee vaststellingen zijn. Dat is in orde. Er moet dan geen tweede vaststelling op het terrein gebeuren. Als er problemen zouden zijn, kan het Departement Landbouw en Visserij die natuurlijk altijd eens bekijken, maar ik denk niet dat er problemen zijn. Dat is zo voorzien. Indien het niet mogelijk is een tweede vaststelling te doen, is dat geen probleem.

Wat de schadevaststelling betreft, is de moeilijkheid met dit dossier dat eind juni kan worden vastgesteld dat de maïs niet goed is, maar dat een droogteperiode langer kan duren, zoals nu het geval is geweest. We moeten dan natuurlijk kijken naar de schade tijdens de volledige periode. Aangezien dat een moeilijkheid is, geven we nu tot 21 september 2018 de kans naar de volledige schade te kijken.

Mevrouw Peeters, wat de verdere timing betreft, kunnen we niet sneller werken. We moeten voldoen aan de wettelijke criteria. Als we een erkenningsdossier opstellen dat naar de minister van Begroting moet worden gestuurd, moeten we de termijn respecteren en moeten we een advies geven. Pas dan kunnen we hiermee naar de Vlaamse Regering. Dit dossier moet niet enkel een advies van het Koninklijk Meteorologisch Instituut (KMI) bevatten en een totale raming bevatten, maar ook een opsplitsing per teeltsoorten en dergelijke. Het is dus niet zo simpel. We kunnen dat bedrag niet baseren op een aantal processen-verbaal die we nu al hebben en daarmee naar de Vlaamse Regering stappen. Eenmaal alle informatie is toegekomen en is verwerkt, moeten we een dossier opstellen. Dat dossier zal in oktober 2018 of begin november 2018 naar de Vlaamse Regering kunnen gaan. We moeten uiteraard ook rekening houden met de aanvraagtermijn.

Voor de Septemberverklaring voert de Vlaamse Regering ook begrotingsbesprekingen. Uiteraard zal dit punt daar ook aan bod komen. Het zal op dat moment op tafel liggen. We talmen niet en we doen er alles aan om dat vlot te laten verlopen. Dat is de ingesteldheid van de voltallige Vlaamse Regering.

Mevrouw Robeyns, het is duidelijk dat de processen-verbaal de schade ten gevolge van de droogte moeten omschrijven.

Mijnheer De Meyer, volgens mij bestaat er een Europees overzicht in verband met de brede weersverzekering. We zullen u dat zeker graag bezorgen. We kunnen echter niet in de plaats treden van de private verzekeraars op de markt. Daar zit de moeilijkheid. Het klopt dat die verzekering in heel wat Europese landen reeds bestaat, maar die landen zijn vaak ook veel groter, en dat is een beetje het probleem waarmee we in Vlaanderen worden geconfronteerd. Het is echter niet zo dat ik talm. Ik heb hier al vaak duidelijk gemaakt dat ik absoluut wil dat die verzekering er komt.

Mijnheer Dochy, de problematiek van de contracten is me uiteraard bekend. Ik ben hierop al aangesproken. Het is niet meteen onze bevoegdheid, want het gaat om een privaatrechtelijke afspraak tussen partijen. We hebben echter wel contact gehad met de koepels, zoals vorig jaar met de koepel van de aardappelverwerkende nijverheid. De contractanten hebben heel wat begrip aan de dag gelegd, bijvoorbeeld met betrekking tot de diepvriesgroenten in West-Vlaanderen. Ik heb

de indruk dat er nu bereidheid is om hier in een aantal gevallen op een menselijke wijze mee om te gaan.

De overheid kan niet actief optreden, want het gaat om een contract dat twee privaatrechtelijke contractanten hebben afgesloten. We kunnen niet van overheidswegen stellen wat er moet gebeuren. Wat we kunnen doen, is voorzichtig bemiddelen en nagaan hoe we een oplossing kunnen bieden als we zien dat er op het terrein grote problemen zijn.

Mijnheer Caron, ik heb een beetje het gevoel dat sommigen proberen te laten uitschijnen dat het niet goed loopt en dat het departement onvoldoende werk levert. Ik krijg andere signalen. Ik sta met beide voeten in de praktijk en ik hoor dat de mensen algemeen genomen tevreden zijn over de aanpak van het departement. Het departement werkt efficiënt en reageert snel op de bestaande vragen. Ik heb hier vernomen dat er ook andere signalen zijn. Ik pik die signalen graag op, maar in het algemeen denk ik dat dit een van onze diensten is die bijzonder goed en efficiënt werkt en die de juiste contactpersonen altijd snel een antwoord kan bieden. Ik wil daar mijn waardering voor uitspreken. Ook wat de snelle uitbetalingen betreft, zijn we koplopers.

Mijnheer De Meyer, in dit verband sluit ik me graag aan bij de wijze waarop u het met betrekking tot de gemeentelijke schadecommissies hebt geformuleerd. Ze hebben veel werk en ze zijn overbevraagd, maar ik denk dat ze ook goed werk leveren. Ik ben ervan overtuigd dat we met het oog op de toekomst moeten nagaan of we nog meer nieuwe technieken moeten toelaten. In Limburg zijn met de dronebeelden de eerste stappen gezet. Dat is een voorbeeld. Ik denk dat we het wettelijk mogelijk moeten maken om hier in de toekomst nog meer gebruik van te maken. Wat de soms archaïsche wijze betreft waarop de schade wordt vastgesteld, denk ik dat we moeten nagaan of dit niet op een andere manier kan. We moeten het werk op het terrein beetje weghalen en we moeten dat sneller en efficiënter laten verlopen.

De voorzitter: Mevrouw Robeyns heeft het woord.

Els Robeyns (sp.a): Minister, u hebt alleszins een aantal zaken verduidelijkt. Hoewel u dit tegensprekt, blijkt uit de vaststellingen in deze commissie dat er op het terrein en bij de gemeentebesturen in het algemeen toch een hoop verwarring, onduidelijkheden en vragen zijn. Het is misschien wenselijk het departement hierover duidelijk te laten communiceren. Zoals u zelf hebt gesteld, moeten we hier voor de toekomst zeker lessen uit trekken met betrekking tot de vaststellingswijze van de gemeentelijke schattingscommissies. De sector heeft halverwege juli 2018 al gevraagd die commissies bij elkaar te roepen, maar uiteindelijk heeft het departement op 13 augustus 2018 een richtlijn verstuurd. Ik stel vast dat daar een maand tussen zit. Ik verwacht van een hogere overheid dat ze hier korter op de bal en efficiënter op inspeelt.

Minister, ik ga er alleszins van uit dat de droogte als landbouwramp wordt erkend. Iedereen is ervan overtuigd en weet dat ook met zekerheid dat de voorwaarden vervuld zullen worden. Hoe sneller u de erkenning aan de Vlaamse Regering kunt voorleggen, hoe beter.

Jos De Meyer (CD&V): In tegenstelling tot andere leden hoor ik in de praktijk grote waardering voor het departement Landbouw en de inspanningen die men er levert. Daarmee heb ik uiteraard niet gezegd dat er op sommige plaatsen geen communicatieproblemen zijn die het best zo spoedig mogelijk worden verholpen, maar ik spreek toch met enige nuance.

Alhoewel ik geen glazen bol heb, maar op basis van de gegevens waarover wij vandaag beschikken, sluit ik mij aan bij mevrouw Robeyns dat het evident lijkt

dat deze extreme droogtesituatie aan alle criteria zal voldoen om erkend te worden als landbouwramp. Ik roep dan ook de voltallige Vlaamse Regering op om, als het dossier volledig is, er zo spoedig mogelijk werk van te maken en er de nodige centen voor vrij te maken.

Lydia Peeters (Open Vld): We hopen uiteraard ook dat deze droogte zo snel mogelijk als ramp wordt erkend en dat het departement er onmiddellijk alle prioriteit aan geeft en duidelijkheid over schept. Er moet uiteraard ook een snelle uitbetaling van de schadevergoeding volgen. In mijn regio is de maïs volledig verloren gegaan. Ik vrees dat in de nabije toekomst, in de winterperiode, heel wat landbouwers problemen zullen ondervinden bij het voederen van hun dieren op stal. De prijzen zijn nu al enorm de hoogte in gegaan. Er moet zeer snel een erkenning en een uitbetaling van de schadevergoeding komen.

Ik ben zeer blij dat er vandaag heel wat stemmen opgaan om snel werk te maken van de weersverzekering. Ik heb daarnet al gezegd dat in 2011 de heer Callens en ikzelf een voorstel van resolutie hebben ingediend. Er zijn toen heel wat hoorzittingen geweest en we hebben daar heel wat gesprekken over gevoerd. Toen zag men de noodzaak er niet helemaal van in, maar vandaag is heel duidelijk dat er nood is aan een goede weersverzekering voor de landbouwsector. Ik hoop dat daar dan ook snel werk van kan worden gemaakt.

De voorzitter: Ik geef ook nog even het woord aan de heer De Croo, die wat later is aangekomen.

Herman De Croo (Open Vld): Ik verontschuldig mij, want ik zat een congres voor over verkeersveiligheid op Europees vlak.

Ik heb gevallen gekend waarbij de schade eigenaardig genoeg onvoldoende was om 'gecomptabiliseerd' te worden. We moeten aandachtig zijn voor het percentage aan schade, ook in het idee van hen die de schade moeten begroten. Het is een moeilijke aangelegenheid in sommige omstandigheden. Ik wil er alleen maar de aandacht op vestigen dat ingediende dossiers het van tijd tot tijd niet halen omdat het minimale schadepercentage niet is bereikt. We vertoeven dus in moeilijke omstandigheden.

De voorzitter: De heer Engelbosch heeft het woord.

Jelle Engelbosch (N-VA): Het is natuurlijk geen evidentie om een operatie in heel Vlaanderen in gang te zetten en overall die schade op te meten. Dat er hier en daar problemen en vragen zijn, lijkt me evident. Ik merk wel dat iedereen zijn best doet om zo veel mogelijk op de juiste manier ervoor te zorgen dat die schade begroot en vergoed kan worden. We mogen er toch wel even bij stilstaan dat dit geen gemakkelijk verhaal is.

Inzake de brede weersverzekering zitten we allemaal op dezelfde lijn, namelijk dat die er effectief moet komen. De vraag is alleen wanneer, want dat verhaal gaat al jaren mee. Er is in de afgelopen jaren al elk jaar een ramp geweest die in de miljoenen euro's loopt voor de belastingbetaler. Als de klimatologische omstandigheden blijven zoals ze zijn, dan blijft het maatschappelijk niet langer aanvaard dat er elk jaar zoveel geld van de belastingbetaler naar die sector gaat. Ik ben ervan overtuigd dat dit een sectorverantwoordelijkheid is. Het is een probleem voor de landbouwsector.

Voor alle duidelijkheid, we moeten vanuit de overheid ondersteuning voor mogelijk schade geven aan die sector, want de landbouw is voor ons een heel belangrijke sector. In Nederland en Frankrijk wordt 65 procent van de polissen betaald door de overheid. Ik denk dat dit hier ook mogelijk moet zijn om die sector te ondersteunen. In Nederland is er dit jaar 18 miljoen euro vrijgemaakt

voor de polis. Misschien moeten we eens kijken naar buitenlandse verzekeraars als er hier blijkbaar geen worden gevonden. We moeten het Landbouwrampenfonds vervangen door een verzekering. Dat zal ten eerste een besparing zijn voor de belastingbetaler en ten tweede – minstens even belangrijk – zal het meer zijn dan de aalmoes die de landbouwer vandaag uitbetaald krijgt door dat Landbouwrampenfonds

Bart Caron (Groen): Ik dacht altijd dat de polis bij verzekeringen door iemand moet worden betaald. Het is een collectief systeem. Als de overheid er minder voor zal betalen, zullen de boeren dus meer moeten betalen. Daar komt het dan op neer. Misschien moet u daar even over nadenken, maar dat is een andere discussie.

Minister, ik vind het niet tof dat u mij van stemmingmakerij verdenkt. Wat ik zeg over het departement, mag u niet interpreteren als een pars pro toto voor mijn mening over dat departement. Het enige dat ik wil, is dat er maximale objectiviteit is inzake de dossiers en dat zeker bij het tweede bezoek gegarandeerd is dat het departement is betrokken. Dat moet ook wettelijk. Dat staat in de oude wet wat vreemd omschreven: 'de gewestelijke landbouwingenieur' of iets dergelijks.

Maar ik wil echt wel mijn waardering uitspreken voor het departement, dat efficiënt en snel werkt. In die zin is het een beetje atypisch dat er in deze kwestie hier en daar enige verwarring optreedt. Misschien is de omschrijving in de omzendbrief niet duidelijk genoeg.

Misschien is het wel het moment, als er dan een weersverzekering kan komen, om ook de wetgeving rond dat landbouwrampenfonds eens onder de loep te nemen. Ik denk dat wij, sinds de zesde staatshervorming, daarvoor bevoegd zijn en daarin stappen kunnen zetten. Maar dat laat ik graag over aan de mensen die in de volgende legislatuur zullen worden verkozen. Eerst moeten we de ramp zelf afwikkelen, maar nadien moeten we toch eens grondig evalueren. Want het is niet de eerste landbouwramp van de eeuw. Ze volgen elkaar snel op. Ik weet het, ik denk nu wel heel ver vooruit. Maar er moet een fundamenteel, structureel palet van maatregelen en inspanningen komen, om te vermijden dat we elk jaar opnieuw die discussie moeten voeren.

Ik dank u.

De voorzitter: De interpellatie en de vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het krimpende areaal landbouwgrond en de stijgende prijs ervan – 2387 (2017-2018)

VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de aankoop van landbouwgronden en landbouwbedrijven door de agrovoedingssector en de gevolgen ervan voor de landbouwers – 2413 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Eind juli stond er een frapperend bericht in de kranten: "Landbouwgrond kwart duurder in vijf jaar." De prijs van de landbouwgronden steeg met 27 procent in vijf jaar. Dat blijkt uit een analyse van de Belgische notarissfederatie. Die heeft naar aanleiding van de Landbouwbeurs in Libramont die cijfers en dat rapport bekendgemaakt. Een belangrijke en fundamentele

vaststelling is dat de prijs van landbouwgrond veel sneller stijgt dan de prijs van vastgoed, en wellicht ook nog veel sneller dan de prijs van voedsel zelf. Dat mag ons wel verontrusten.

In de eerste zes maanden van 2018, dit jaar dus, kostte een perceel landbouwgrond in Vlaanderen afgerond gemiddeld 52.000 euro per hectare. Vijf jaar geleden was dat nog gemiddeld 38.000 euro. Voor Vlaanderen is dat dus een bruto-prijsstijging van 35 procent. Zonder de 8 procent inflatie tijdens die periode gaat het om een nettostijging – dat relativeert het misschien een beetje – van 27 procent.

Achter dat algemeen cijfer gaan sterke provinciale verschillen schuil. Zo is de sterkste prijsstijging in West-Vlaanderen en de kleinste in Vlaams-Brabant. In West-Vlaanderen steeg de kost voor landbouwgrond met 20.000 euro per hectare.

Maar niet alleen de stijging, ook de prijs zelf varieert heel sterk van regio tot regio: van 37.000 euro per hectare in Vlaams-Brabant tot 64.000 euro in mijn provincie en in Antwerpen. In Wallonië daarentegen liggen de prijzen tussen 27.000 euro en 39.000 euro per hectare: hoe dichterbij Brussel, hoe duurder.

Opvallend is dat de prijzen voor landbouwgrond in de voorbije jaren veel sterker gestegen zijn dan die voor woningen. Ter vergelijking: in dezelfde periode werd een woning gemiddeld 10 procent duurder en landbouwgrond 25 procent.

Volgens de Boerenbond is de prijsstijging veroorzaakt door externe investeerders. 'Vastgoed is in trek als belegging', zegt hun woordvoerder. Klassieke spaarformules brengen niets meer op en dus investeren mensen met wat centen niet alleen in vastgoed, maar ook in landbouwgrond. De druk op die prijs neemt dus toe en de prijs stijgt.

Minister, het is in elk geval een feit dat de oppervlakte die voor landbouw wordt gebruikt, jaar na jaar afneemt. Dat is een ander fenomeen. Het totale landbouwareaal in Vlaanderen bedraagt nog 609.000 hectare, goed voor 45 procent van het Vlaamse grondgebied. Sinds 2001 verdween er 26.000 hectare aan 'benutte' Vlaamse landbouwgrond. En dat terwijl we in principe over 750.000 hectare 'afgebakende' landbouwgrond zouden moeten beschikken. Ook de aangiftes – want daaruit komen de cijfers – vermelden dus een veel kleinere ruimte dan die die we vanuit een ruimtelijk kader zouden moeten hebben.

Er zijn dus twee factoren. Een, er is minder grond ter beschikking. Die wordt op een of andere manier voor andere doeleinden ingezet. Twee, er zijn heel sterk stijgende prijzen. Dat zijn twee factoren die het voor landbouwers, zeker voor jonge landbouwers, heel erg moeilijk maken om een landbouwbedrijf te starten of over te nemen.

Daaraan kun je ook nog eens de verkoop van landbouwgrond toevoegen. Ik heb die drie elementen aan elkaar gekoppeld in mijn vraag. Eind juli konden we in VILT lezen dat er in 2017 zo'n 5500 hectare landbouwgrond werd verkocht. Dat blijkt uit het eerste rapport van het Waalse observatorium voor landbouwgrond. Het totale bedrag van deze verkopen ligt om en bij de 350 miljoen euro. Het is de eerste keer dat dit in kaart wordt gebracht. Het is een soort van indicatie voor de evolutie van die grond. Uw Waalse collega zegt: "Wanneer we deze gegevens over meerdere jaren verzamelen, kunnen we de landbouwstrategie in Wallonië op een rationele manier uitbouwen." Het observatorium is gericht op het verzamelen van allerlei informatie met betrekking tot de verkoop van agrarisch onroerend goed. Voor de ontwikkeling van de tool werd samengewerkt met de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat.

Uit het rapport blijkt ook dat, wat die Waalse verkopen betreft, 55 procent werd gekocht door landbouwers, en 45 procent niet door landbouwers. Dat betekent wellicht dat de landbouwtoepassing, tenzij de grond verpacht wordt – dat weten we nog niet –, ook in Wallonië begint te dalen.

Minister, welke verklaringen ziet u voor de sterke stijging van de prijzen van landbouwgronden? Mocht ik de vraag vandaag hebben opgesteld, had ik het ook over de pacht kunnen hebben. In VILT stond er immers de voorbije dagen erg veel nieuws over de vraag of er nu al dan niet nog een pachtwethervorming komt. Wij zijn alleszins vragende partij.

Op welke wijze kan de drift van de prijzen van landbouwgrond onder controle worden gehouden? Moet de overheid hierbij een rol spelen, bijvoorbeeld via een voorkooprecht van landbouwgrond voor actieve landbouwers? Maar wat gebeurt er dan met deeltijdse landbouw, wat met pensioenboeren? Daarop kom ik straks nog terug. Ook de aanleg van een grondenbank kan een oplossing zijn. En zoals ik zei, zou er ook een hervorming van de pachtwetgeving kunnen komen.

Waarom is de effectieve oppervlakte – 609.000 hectare – voor landbouw zoveel kleiner dan de afgebakende oppervlakte – 750.000 hectare?

Zou het niet zinvol zijn ook in Vlaanderen te beschikken – en ik vind dat echt belangrijk – over een observatorium voor landbouwgrond, zodat we die aspecten nauw kunnen volgen?

Weten we hoeveel landbouwgrond in Vlaanderen verkocht en aangekocht wordt voor landbouw, door landbouwers?

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, mijn vraag gaat ook over landbouwgrond, maar de invalshoek is een beetje verschillend. Op 21 augustus jongstleden vernamen we dat de Colruyt Group een overeenkomst heeft afgesloten met een bioboerderij in Alveringem voor de aankoop van 25 hectare biogronden. Met deze investering wil de retailer de Belgische, lokale productie van biogroenten, alsook haar eigen bevoorrading daarin, helpen verzekeren, om in te spelen op de stijgende vraag van de klant.

Colruyt stelt verder dat deze aankoop ook past binnen haar ambitie om meer duurzame samenwerkingsmodellen en partnerschappen in de landbouw en agrovoedingssector op te zetten. Hiervoor zijn zij echter nog op zoek naar een zelfstandig uitbater die op basis van transparante samenwerkingsafspraken de gronden voor hen wil bewerken en volgens Colruyt 'exclusief voor hen levert'.

Rond die transparante samenwerkingsafspraken en exclusieve leveringsplicht zijn echter de nodige vraagtekens binnen de sectororganisaties van de landbouw. Waar ligt namelijk nog de vrijheid van de boer in dit model? Wat zal er gebeuren met toekomstige landbouwgronden die te koop komen, wetende dat landbouwgrond in areaal afneemt maar in prijs blijft stijgen? Dit zijn allemaal vragen waar de Colruyt Groep zelf ook nog geen antwoord op heeft omdat ze nog in het ongewisse zijn over de boeren die eventueel op hun verzoek wensen in te gaan.

Uiteraard is dit geen alleenstaand geval. Ook andere bedrijven uit de keten kopen grond of hele bedrijven op.

Minister, wat is uw reactie op het feit dat een retailer of andere bedrijven uit de keten meer en meer zelf landbouwgrond opkopen? Moet deze vorm van samenwerkingsafpraak als een bedreiging worden gezien voor onze Vlaamse boeren? Zal dit de prijs van landbouwgrond niet onnodig de hoogte in jagen als retailers

zich op de markt begeven? Ieder duurzaam verdienmodel verdient uiteraard een kans, maar zijn er geen betere alternatieven voor verticale integratie?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Collega's, het is iets waar we met z'n allen al heel veel over hebben gezegd en waarvoor al heel veel pogingen zijn gedaan om eraan tegemoet te komen. Hoe kunnen we op de kostprijs van een perceel landbouwgrond of de waarde ervan invloed uitoefenen?

De waarde van een perceel landbouwgrond wordt door verschillende factoren bepaald. Onder andere de ligging, de omgeving, de bodemstructuur, de kwaliteit van de grond, het al dan niet pachtvrij zijn van de grond spelen een rol. Deze opsomming is uiteraard niet limitatief.

Net zoals dat voor andere types gronden of voor gebouwen het geval is, is de grondverkoop in ons land onderhevig aan het marktmechanisme van vraag en aanbod. De stijgende trend op vlak van prijsvorming is dus het gevolg van een toenemende vraag ten opzichte van het beschikbare aanbod. Aan vraagzijde zien we dat landbouwgronden ook bij niet-landbouwers gegeerd zijn. Ook onder landbouwers zelf blijft de vraag naar landbouwgronden groot omdat schaalverandering vaak noodzakelijk is voor technologische investeringen. In de periode 2000-2015 is de gemiddelde grootte per bedrijf gestegen van 16 tot 25 hectare. Er zijn dus minder landbouwbedrijven, maar de gronden waarover zij beschikken, zijn groter. Aan aanbodzijde kan worden vastgesteld dat grond door oudere landbouwers vaak als een pensioenpijler wordt beschouwd. Als men de activiteiten stopzet en zelf geen opvolging heeft, is men geneigd om gronden en gebouwen aan de meest biedende te verkopen. Ik denk dat dat logisch is. Wij kunnen ook zomaar niet zeggen dat dat niet gaat. Landbouwers zijn op dat vlak niet anders dan andere burgers of ondernemers, die hun woning of bouwgrond ook bij voorkeur aan de meest biedende zullen overlaten. Of het gebeurt ook vaak dat er wordt vastgehouden aan de gronden omdat dit financiële zekerheid biedt op latere leeftijd of voor toekomstige generaties binnen de familie, waardoor er weinig gronden te koop worden aangeboden.

We kennen dus een vrije marktwerking, en verkoopovereenkomsten worden gesloten tussen particulieren of bedrijven. Dat is in overeenstemming met het Europees recht. Ik heb daarnet al gezegd dat we niet actief kunnen ingrijpen, het mag ook niet op basis van de Europese regelgeving inzake het vrije verkeer van kapitaal. In het verleden werden sommige lidstaten teruggefloten door het Europees Hof vanwege nationale regels die dat vrije verkeer hypothekeerden. Voorbeelden van bepalingen die als disproportioneel werden beschouwd, zijn dat iedere koper de grond zelf in eigen landbouwgebruik zou moeten nemen, of een verbod voor bedrijven om in landbouwgronden te investeren, of eisen dat de koper beroepsbekwaamheid in de landbouwsector aantoonde. Het Europese kader laat dus niet zomaar toe om als overheid in te grijpen.

De aanleg van een veralgemeende grondenbank door de Vlaamse overheid zou volgens mij geen matigend effect hebben op de prijsvorming, want een grondenbank wijzigt niets aan vraag en aanbod.

Op dat vlak zal ook een grondenbank marktconforme prijzen moeten bieden. Dat is niet evident vanuit de overheid.

Het verschil tussen de effectief in landbouwgebruik zijnde oppervlakte en de planologische agrarische oppervlakte is ons bekend. Dat is vaak te wijten aan het verschil tussen de nettogebruiksoppervlakttes die de landbouwers jaarlijks aangeven in hun verzamelaanvraag en de bruto-oppervlakttes van de kadastrale percelen. Het gaat ook over wegenissen, waterlopen, perceelsranden, stallen, woningen, constructies en dergelijke.

Dat is de reden waarom we in het kader van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen de statistieken die we bijhouden van de hoeveelheid landbouwgrond en woongebied, meer het werkelijke gebruik van de gronden gaan monitoren om daar veel meer zicht op te hebben. Daarnaast wordt een deel van het planologische agrarische gebied niet door actieve landbouwers gebruikt, maar door een particulier die dat in eigendom heeft.

Er zijn geen plannen om binnen de Vlaamse overheid een 'observatorium voor landbouwgronden' op te richten. Die taak wordt al grotendeels ingevuld door de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat. Deze vereniging publiceerde cijfers naar aanleiding van de recente landbouwbeurs in Libramont en gaf aan dat men de intentie heeft om jaarlijks updates te publiceren op basis van actuele data. Aangezien alle verkoopovereenkomsten in België langs een notaris passeren, is het notariaat goed geplaatst om dat te doen.

Mijn diensten beschikken niet over gegevens wie wanneer gronden koopt en voor welke doeleinden. In het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid is het effectieve gebruik van gronden door landbouwers wel relevant, niet wie de eigenaar is of wanneer een grond precies gekocht werd.

Collega De Meyer, over het algemeen juich ik het toe dat Vlaamse ondernemers duurzame samenwerkingsmodellen en partnerschappen opzetten op het vlak van de voedselproductie, maar daar is een kanttekening bij te maken. De voorwaarde moet zijn dat dit op een evenwichtige en billijke manier gebeurt. Ik zie samenwerkingsvormen of verticale afspraken, zoals die ook in secundaire en tertiaire sectoren plaatsvinden, niet als een bedreiging voor de primaire sector, maar we moeten erover waken dat het op een correcte manier gebeurt.

In de varkens-, de pluimvee- en de slachtkalverensector bestaat verticale integratie al decennialang. De meest voorkomende contractvormen zijn een loonovereenkomst per dier of per maand en een prijsgarantie. Dit wordt vaak negatief gepercipieerd, maar een grootschalige enquête van het Departement Landbouw en Visserij gaf aan dat varkenshouders onder contract dit niet noodzakelijk als negatief gaan beschouwen. Andere varkenshouders stonden daar wel negatiever tegenover.

In de Vlaamse land- en tuinbouw zijn er vandaag heel wat succesvolle voorbeelden van horizontale en verticale samenwerking, zoals producenten- en afzetcoöperaties, machineringen enzovoort. U weet dat ik sterk geloof in die samenwerking tussen de primaire producenten, omdat dit voor producenten van weinig onderscheidende en bederfbare producten een manier is om hun positie in de keten te verbeteren.

We moeten dat goed opvolgen. We moeten de primaire sector voldoende weerbaar maken zodat ze sterk genoeg staan in de contracten die worden afgesloten. Het mogen geen wurgcontracten zijn, als ik het zo mag formuleren. Het is vooral van belang om daar goed op te letten.

Bart Caron (Groen): Ik dank u voor uw antwoord, minister. Ik kan de factoren en verklaringen die u geeft, delen.

We zitten inderdaad met die vrijemarktomgeving en -werking. Die speelt ook voor de landbouwgrond. Door het scheppen van randvoorwaarden kunnen we op een aantal van die aspecten een impact hebben, misschien niet direct op de prijs zelf, maar minstens op het gebruik van de grond, want het is ook de schaarste volgens mij, dat is ... u zegt het ook zelf, er is ook een toenemende vraag van landbouwers om meer grond te verwerven. De vraag stuwt de prijs omhoog van het beperkte aanbod. Dat is een economische wet die we allemaal kennen. De vraag is waar we oneigenlijk gebruik hebben van landbouwgrond, of we daar aan

die rand geen groot verlies hebben en of we daar geen randvoorwaarden kunnen maken die andere planologische toepassingen mogelijk maken.

We hebben het er al eens over gehad, de verpaarding en algemeen de vertuining voor niet-professionele landbouwtoepassingen vormt zeker een zeer belangrijk facet van de krimp van het aanbod en de stijging van de prijzen. Als we de vrije-marktwerking daar laten doorgaan en niet op een of andere manier de professionaliteit van de landbouwsector eraan koppelen, dan zal er op termijn voor jonge landbouwers geen mogelijkheid meer zijn om te investeren. Wie kan out of the blue een biologisch bedrijfje van 4 hectare starten en 100.000 euro per hectare betalen? Wie kan dat afbetalen? Dergelijke investeringen zijn bijna niet meer haalbaar.

Ik pleit ervoor om via de pachtwetgeving die bepaalt waarvoor men de grond mag gebruiken ... dan hebben we ook een middel om die 'pensioenboeren' ... het is wel een soort van vierde pensioenpijler voor sommige boeren of boeren die gestopt zijn, dat is waar. Maar we moeten die gronden zeker in een landbouw-functie behouden. Via de planologische aanpak, maar ook via handhaving op het oneigenlijke gebruik van landbouwgrond kunnen we wel iets doen om die druk wat te verlichten. Ik heb er geen problemen mee dat mensen landbouwgrond kopen als investering, dat is ook wat de Boerenbond zegt, maar dan moet wel de pachtwet spelen, denk ik, op het gebruik van die gronden. Er zijn heel veel achterpoortjes mogelijk van jaarcontracten en allerlei mondelinge overeenkomsten die het efficiënte gebruik van die gronden tegengaan.

Ik denk dat we de vrije markt wel mogen laten spelen, maar in een zekere mate toch met een aantal randvoorwaarden om het voor de landbouwer en vooral de jonge landbouwer in de toekomst haalbaar te blijven maken. Dat is echt de kwestie waar het hier over gaat.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Voor mij is de fundamentele vraag: zijn er grenzen aan de vrije markt van landbouwgrond, is dit wenselijk, is dit juridisch al of niet mogelijk? Landbouwgrond heeft als essentiële doelstelling dat hij gebruikt wordt voor voedselproductie, en voedselproductie is van strategisch belang. Ik merk dat een aantal Europese landen – Vlaanderen gelukkig nog niet – geconfronteerd worden met grote buitenlandse investeerders die daar landbouwgrond opkopen en dat sommige van de deelstaten daar ook grenzen aan willen koppelen. Het dossier van Colruyt is natuurlijk maar een aangelegenheid die we niet moeten uitvergroten, maar het is een kans om even op die ruimere problematiek in te gaan. Voor mij is ook de vraag: in welke mate kan het, is het verantwoord, is het wenselijk of, integendeel, hoegenaamd niet wenselijk dat eigenaars opleggen op welke wijze gronden al of niet moeten worden gebruikt. Dit stel ik even in een ruimer perspectief.

Minister, het is duidelijk dat integratie en samenwerking kansen inhouden, maar mijn bezorgdheid is dat we kijken wie de zwakste schakel is in deze samenwerking. Ik constateer dat dat jammer genoeg veelal de producent is. Daarom mijn oproep om te zorgen dat we die zwakste schakel, zijnde de boer en de tuinder, niet uit het oog verliezen en zorgen dat die samenwerkingsverbanden voldoende evenwichtig zijn.

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

Herman De Croo (Open Vld): Minister, collega's, het is een boeiend onderwerp. Ik ben de overtuiging toegedaan dat dit misschien nog meer moet worden gestructureerd. Misschien moeten we daar eventueel een paar uren aan wijden, na voorbereiding en na inspraak van velen.

Ik heb vastgesteld dat u voor de vrije markt bent, en u hebt gelijk. Zodra je daarvan afstapt, weet je niet waar je gaat landen. Wat zie je vandaag gebeuren? Ik zal een nieuw woord maken, voorzitter: de 'vervennootsing' van de eigenaars die verhuren en de 'vervennootsing' van de pachters die huren, dekt ongeveer reeds een derde van de landbouwgronden in Vlaanderen af. Men heeft niet meer de sigaarrokende eigenaar en de klakdragende en pijprokende pachter. Dat is totaal uit den boze geworden.

Ook de manieren van telen zijn anders. Ik ga eind deze week de hennepdors bekijken, namelijk 12 hectare hennep die men dorst in Steenhuize-Wijnhuize. Dat is driemaal rotatie. Men heeft 36 hectare nodig om 12 hectare hennep te kunnen telen, wat schaars is in Vlaanderen. Het gaat ook zo met de groenteteelt en in West-Vlaanderen waar de rotatie gebeurt. Men ziet andere 'approaches' van landbouw ontwikkelen.

Wat mij treft, is dat grond iets abstracts begint te worden voor sommige mensen. Ik ga een 'ketterende' vergelijking maken. Goud brengt niets op. Nochtans wordt goud gekocht door een aantal mensen die er 'placementen' in doen. Landbouwgrond brengt op, en nochtans wordt landbouwgrond gekocht door mensen die placementen doen. Men ziet de 'West-Vervlaamsing' van de waarde van de gronden overwaaien van die kant naar de zijkant van Oost-Vlaanderen, en wat minder naar Wallonië. Men kan bijna een gradatie maken van wie gronden koopt. Soms ben ik onthutst: gronden die geen andere toekomst hebben dan te zijn wat ze zijn, worden voor 80.000 of 90.000 euro verkocht. Dat zijn de goudzakjes van mensen die geld hebben en er geen opbrengst van verwachten, maar die willen zien waar hun spaarcenten eventueel aanwezig zijn. Psychologisch zit daar ook een belangrijk element in.

Men moet erover nadenken dat onze nieuwe pachtwet ook die nieuwe fenomenen moet opvangen: de verpaarding, de vertuining. Ik weet het wel, er zijn andere manieren om onze schaarse gronden te benutten. Dat monitoren, blijven volgen en vrijheidsbenaderend blijven in stand houden, is volgens mij de beste oplossing die men kan krijgen. De zaken zijn maar zo veel waard als wat men ervoor wil geven. Dat is een realiteit die zo oud is als de wereld. Dat is iets waar je met veel woorden en veel reglementen niet veel aan kunt veranderen. Er zijn economieën geweest, meer naar het oosten van onze grenzen, waar men dat allemaal anders heeft bekeken enkele decennia geleden en waar het resultaat én in productie én in welvaart én in landbouwkennis tot nagenoeg nihil werd herleid. Dus 'caveat' als men in die richting zou gaan denken.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Collega's, ik heb daarnet gezegd dat het kopen van de grond een kwestie is van marktwerking, van vraag en aanbod. Waar de overheid wel op kan sturen, is rechtszekerheid geven aan de landbouwer. Wat ruimtelijke ordening betreft, is het heel belangrijk dat landbouwgrond wordt ingekleurd als landbouwgrond en dat daar ook rechtszekerheid wordt gecreëerd.

Dan komt de tweede stap. Je kunt zeggen dat landbouwgrond ook door anderen kan worden gebruikt, maar er zijn ook de instrumenten van de vergunbaarheid die wij hebben. Wij, dat zijn ook de vergunningverleners, dat is ook de advisering die vanuit Landbouw wordt gegeven, maar dat zijn ook de lokale besturen die een rol spelen. Het is heel belangrijk dat we erop blijven inzetten – we zijn daar vanuit Landbouw heel strikt in – dat landbouwgrond en het actief bouwen of iets doen, wordt voorbehouden aan actieve landbouwers.

Dat lijkt me een eerste element dat heel belangrijk is. We zien dat dat niet altijd op dezelfde manier wordt geïnterpreteerd. Mijnheer De Meyer, ik wil nogmaals herhalen dat ons departement mee de advisering doet voor tal van die dossiers

en dat het eigenlijk heel strikt bekijkt of landbouwgrond door actieve landbouwers wordt gebruikt. We moeten ook goed voor ogen houden dat er een verschil kan zijn tussen de eigenaar van de grond en de gebruiker van de grond. Als het gaat over de eigenaar, kunnen we daar minder aan doen, denk ik. De heer De Croo verwees terecht naar een aantal ervaringen uit het verleden, waarbij de overheid zelf actief alle gronden moest opkopen en ter beschikking stellen, maar ik denk niet dat dat de weg is die we moeten inslaan. Dat lijkt me een model te zijn dat niet goed werkt.

Dat is dus een eerste aspect. Het tweede aspect is uiteraard de pachtwetgeving. We zijn onlangs ook op bezoek geweest in Nederland, omdat velen zeggen dat Nederland de pachtwetgeving heeft hervormd en het daar allemaal zoveel beter is. Er blijkt dat ze niet zo tevreden zijn met de manier waarop ze die pachtwetgeving hebben bijgestuurd, dat dat niet het effect heeft waarop ze hadden gehoopt, en ze zijn nu ook al opnieuw de zaken aan het hervormen. Het is dus niet evident. Wat moet de pachtwetgeving doen? Ze moet eigenlijk twee partijen tevredenstellen. Ze moet ervoor zorgen dat het heel aantrekkelijk is voor eigenaars om die grond in pacht te geven, maar aan de andere kant moet ze er ook voor zorgen dat wie die pacht geeft, voldoende rechtszekerheid heeft. Dat evenwicht vinden tussen dat voldoende aantrekkelijk maken en dat zorgen voor die rechtszekerheid, is heel moeilijk. Je kunt dat doen door de Pachtwet te hervormen, maar ik ben ervan overtuigd dat de Pachtwet alleen geen oplossing zal zijn. Ik heb dat al een paar keren gezegd. Je zult ook op het vlak van fiscaliteit moeten sturen om ervoor te zorgen dat eigenaars geneigd zijn om die gronden langer in pacht te geven. Wat die pachtwetgeving betreft, is er heel wat studiewerk gebeurd. Ik ben ervan overtuigd dat alle elementen op tafel liggen. Dat kan zeker de komende jaren ook verder worden aangepakt, maar het is dus geen gemakkelijke oefening om de beide samen te brengen en ervoor te zorgen dat we de goede elementen inzake pacht niet overboord gooien.

Er is de rechtszekerheid, het ervoor zorgen dat actieve landbouwers het gebruik hebben, de pachtwetgeving en dan zijn er natuurlijk ook nog nieuwe instrumenten die bestaan. Mijnheer De Meyer, u hebt daar gelijk in. Ik geloof heel sterk in het nog meer en beter samenwerken van landbouwers binnen die primaire sector, om samen sterk te staan in die keten. Ik denk dat het dat ook is wat u zegt. Dat is ook wel iets dat we zeker ook verder moeten opvolgen. Daar ondersteuning aan geven vanuit de overheid is in mijn beleid ook altijd een heel sterk aandachtspunt geweest.

Dat zijn volgens mij de drie pijlers waaraan we vooral moeten werken: de ruimtelijke ordening, de vergunbaarheid, en natuurlijk ook of je al dan niet subsidies kunt krijgen vanuit het GLB, de pachtwetgeving en de nieuwe vormen en de nieuwe samenwerking in de primaire sector.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Minister, ik ben het overigens eens met die drie principes en richtingen. Ik denk dat u gelijk hebt: we zullen het niet oplossen door eigendomsstructuren aan te pakken, maar wel door, zoals ik zei, een aantal randvoorwaarden beter te formuleren. Het gaat inderdaad niet alleen over de pachtwetgeving zelf, maar bijvoorbeeld ook over de fiscale zekerheid, over fiscale stimulansen geven zodat eigenaars langdurige pachten blijven hebben, die koppelen aan langdurigheid, over bijvoorbeeld familiale overnames bevorderen. Er zijn allerlei kleine en grotere inspanningen mogelijk in de fiscaliteit die dat garanderen. Ik denk immers dat we op een kritiek punt zijn gekomen inzake de beschikbaarheid van grond, dus moeten we daarop ingrijpen. Verder denk ik dat we ook een aantal achterpoorten moeten sluiten. Ik kan het nieuwe zelfstandig naamwoord dat collega De Croo heeft uitgevonden, niet herhalen, maar het feit

dat er zoveel vennootschappen zijn en dat er ook een aantal andere vormen van contracten zijn ontstaan, maakt dat de pachtwetgeving eigenlijk langzaam maar zeker wordt uitgehold. Ik denk dat er dus eigenlijk sowieso een grote oefening moet gebeuren. Met de studiedienst van mijn eigen partij hebben we ook eens zelf al die aspecten in kaart gebracht, en ik denk dat er heel veel dingen, principes zijn die vele mensen in deze kamer delen, zouden kunnen delen om op dat terrein een aantal stappen te zetten. U hebt gelijk, en ik zei het ook: het gaat over de ruimtelijke ordening en de handhaving in de ruimtelijke ordening. Het gaat over toezicht op hoe lokale besturen ook daar weer al dan niet achterpoortjes van grondgebruik toelaten. Minister, ik ben het dus met u eens.

Ik ben het ook helemaal eens met wat u zei over horizontale samenwerking, maar, collega De Meyer, ik ben zeer terughoudend wat verticale vormen van integratie betreft. Het is fijn dat Colruyt in biolandbouw investeert. De vraag is alleen of zij op het terrein, tot op de grond bij wijze van spreken, de controlerende actor moeten zijn. Ik denk dat we er toch over moeten waken dat er voldoende scheiding is tussen de rollen in de keten. Je kunt immers proberen een perfecte ketenwerking te stimuleren, maar als straks een bedrijf alle schakels in de keten opkoopt, dan zijn we ook nergens. Het zijn verschillende schakels die op hun eigen plaats moeten blijven en hun eigen rol moeten spelen.

Er is dus werk te doen. We moeten een aantal van die facetten echt aanpakken, en niet laten liggen. Minister, dit is geen verwijt aan u, maar aan ons allemaal. Als we dat laten liggen, dan wordt die prijs over vijf jaar immers nog eens een kwart hoger en wordt het nog moeilijker voor die jonge landbouwers van de toekomst.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Minister, collega's, ik denk dat we gelukkig moeten zijn dat we in een vrije markt leven. Daar heb ik uiteraard geen enkel probleem mee, integendeel. Echter, en ik stel het een beetje extreem, landbouwgrond herleiden tot louter en alleen voorwerpen voor speculanten op de vrije markt, houdt bijzonder grote risico's in. Minister, u stelt terecht dat er rechtszekerheid moet zijn voor de landbouwers, dat er rechtszekerheid moet zijn voor de pachters.

Mijn grote zorg is: als je kijkt naar de realiteit in Vlaanderen, dan merk je dat het voor jongeren uitermate moeilijk geworden is om toegang te hebben tot landbouwgrond. We moeten toch eens verder durven na te denken hoe we hier remedies kunnen toepassen, zodat dat in de toekomst gemakkelijker mogelijk is.

Mijn fractie en ik zijn het er volledig mee eens dat voor wat langdurige loopbaanpachten betreft, de overheid in financiële stimuli moet voorzien. Als we jongeren kansen willen geven om op langere termijn rechtszekerheid te hebben en we willen eigenaars ook overtuigen om langdurig te verpachten aan jongeren, dan moeten we daarvoor in de nodige financiële stimuli voorzien.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over deeltijdse landbouw – 2396 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Is de deeltijdse boer de landbouwer van de toekomst? Dat was de teneur van een artikel in De Standaard van begin augustus. Een

deeltijdse landbouwer vroeg daarin om landbouw in bijberoep niet achter te stellen op landbouw in hoofdberoep.

– *Jos De Meyer treedt als voorzitter op.*

Bavo Verwimp, een bioboer die in die wereld actief is en die zich ook inzet in Wervel, vindt die opdeling compleet achterhaald. Hij zegt dat als landbouwers hun job mogen combineren met een betaalde baan, ze minder snel kopje-onder zullen gaan in crisistijd. “We weten dat deze droogte niet de laatste ramp is voor de boeren. En dus hebben we meer robuuste bedrijven nodig”, stelde hij.

Wat moeten we daarmee aan, minister? Volgens Bavo Verwimp wordt de indruk gewekt dat de overheid een deel van de schade – de aanleiding was de schade door de droogte – zal overnemen van boeren. Maar dat is misleidend, zegt hij. Het is niet omdat boeren bijvoorbeeld uitstel van betaling krijgen voor de sociale bijdragen, wat een maatregel is van uw federale collega, dat ze minder moeten betalen. Het is niet omdat Europese steun enkele weken vroeger uitbetaald wordt, dat er één euro extra op de rekening van de boer komt. Het is zelfs niet zeker dat de producentenprijs zal toenemen, want door de droogte is het ook lastig om aan de kwaliteitsnormen te voldoen.

Dat betekent dat de boeren grotendeels alleen staan om de crisis te incasseren, concludeert Verwimp. De opwarming van de aarde wordt veroorzaakt door alle lagen van de bevolking, maar de grillen van het klimaat worden in eerste instantie aangerekend aan de boeren. Hun werk staat dicht bij de natuur, en is dus ook het meest kwetsbaar.

Hij heeft het dan ook even over de weersverzekering, maar daar hebben we het al over gehad.

De enige oplossing, in de visie van Verwimp, is dat boeren zichzelf verzekeren door hun inkomsten te differentiëren: “Dat kan in privéverband, door een combinatie van boerenwerk met andere inkomens.” Ik ken ook heel veel landbouwers bij wie het niet alleen in de persona is, maar ook in de familie, dat dus een van de partners een andere job heeft. We zijn er intussen dus vertrouwd mee dat boeren hun job combineren. Maar in Vlaanderen wordt dat mentaal nog niet zo wenselijk geacht. De echte boeren zijn landbouwer in hoofdberoep, en ook de wetgeving is geënt op het landbouwer-zijn in hoofdberoep, zo zegt de heer Verwimp. Zowel in het vergunningsbeleid, bij investeringssteun als voor pensioenopbouw worden deeltijdse boeren sterk benadeeld. Hij wil dat de boeren kunnen evolueren naar ‘plattelandsondernemers’: “In plaats van verkrampd vast te houden aan het concept van landbouwers in hoofdberoep, is er nood aan een wetgevend kader dat meer variatie en creativiteit toelaat. Dat maakt onze voedselproductie en onze boerenbedrijven minder kwetsbaar.”

De thematiek werd overigens ook al aangekaart door Boeren op een Kruispunt. Dat is gemakkelijk terug te vinden op hun website.

Minister, hoe staat u tegenover de uitspraak dat er nood is aan een wetgevend kader dat meer variatie en creativiteit toelaat en dat deeltijdse boeren vooral niet benadeelt in het vergunningenbeleid en het investeringsbeleid? Bent u bereid de regelgeving te laten screenen op dat punt en waar nodig aan te passen? Klopt het volgens u dat deeltijdse landbouw onze voedselproductie en onze boerenbedrijven minder kwetsbaar maakt, zoals de heer Verwimp stelt?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Collega, het is niet zo – ik heb daar ook geen indicaties van – dat deeltijdse boeren benadeeld worden, niet in het vergunningsbeleid

en niet bij investeringssteun. In de regelgeving met betrekking tot de ruimtelijke ordening wordt er geen onderscheid gemaakt tussen een deeltijdse en een voltijdse landbouwer in functie van ruimtelijke ontwikkelingen.

De bedoeling van de investeringssteun is dat we de landbouwsector gaan verduurzamen. Het is logisch dat die steun wordt voorbehouden voor begunstigden die hun voornaamste bron van inkomsten uit het landbouwbedrijf halen. Dat heeft niets te maken met deeltijds of voltijds. Men kijkt naar het nettoberoepsinkomen, het brutobedrijfsresultaat en de vakbekwaamheid. Een landbouwer die zijn activiteiten diversifieert door hoevelogies aan te bieden, wordt ondersteund. Een hotelier die daarnaast ook enkele dieren houdt of een akker bewerkt, niet. In de VLIF-regelgeving (Vlaams Landbouwinvesteringsfonds) wordt ook toegelaten dat landbouwers tot 12.500 euro netto beroepsinkomen buiten hun landbouwbedrijf halen. Maar het is dus niet zo dat er ergens bepaald is dat er een verschil wordt gemaakt tussen deeltijdse en voltijdse boeren. Men kijkt naar het inkomen. Je kunt ook perfect op basis van deeltijds werken dat inkomen halen. Dat gebeurt ook in de praktijk.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): U gaat niet in op het standpunt, maar geen probleem. De vraag is natuurlijk hoe die 12.500 euro zich verhoudt tot de eigen inkomsten in het landbouwbedrijf. Het moet de belangrijkste vorm van inkomsten zijn. Dat is op zich geen onoverkomelijk bedrag om VLIF-steun te genieten. Dat besef ik ook wel. We hebben in een ander kader al eens de discussie gevoerd over de kalverpremies en zo. Dat zijn voorbeelden van hoe grootschaligheid toch bevoordeeld wordt, maar ook hoofdinkomen.

Minister, u zegt dat het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) uitgaat van criteria zoals vakbekwaamheid, maar ik zie de relatie niet met een hoofdinkomen. Iemand is bijvoorbeeld halftijds landbouwer en in dezelfde sector vertegenwoordiger. Dat kan toch een heel vakbekwame deeltijdse landbouwer zijn, die weliswaar kleinschaliger werkt, maar toch ook moet verduurzamen. Is er een relatie tussen inkomen en verduurzaming en investering? Ik denk van niet.

Jos De Meyer (CD&V): Mijnheer Caron, ik heb een bezorgdheid bij uw sympathieke vraag om uitleg. Waar trek je de grens tussen deeltijdse landbouwers en hobbyboeren? Iemand die twintig paarden houdt, iemand die een paar hectaren fruit heeft, een pensioenboer – je kunt het rijtje veel langer maken met nog twintig andere voorbeelden, maar in welke mate geef je prioriteit aan jonge landbouwers die op zoek zijn naar landbouwgrond op die vrij moeilijke markt van landbouwgrond?

Minister Joke Schauvliege: Europa vraagt dat we een ondergrens bepalen. Je kunt die VLIF-steun niet aan iedereen geven. Dat zit goed in elkaar en ik krijg er weinig klachten over. Op dat vlak zit dat dus goed in elkaar. Het heeft niks met deeltijds of voltijds werken te maken, er zit inderdaad een grens op het inkomen uit de landbouw. Het is logisch dat we dat voorbehouden voor wie er het grootste deel van zijn inkomen uithaalt.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Ik kan het technische aspect van deze vraag om uitleg ook niet beantwoorden. Minister, ik ben het met u eens dat het iemand moet zijn wiens hoofdactiviteit landbouw is. Het moet dus een actieve landbouwer zijn, het gaat niet over een hobbyboer. Er is inderdaad een delicate grens die de technici moeten bepalen. Daar durf ik zelf niet op te antwoorden.

Wat ik niet wil, is daar een veredelde hobbylandbouw binnensluizen. Daar wil ik duidelijk over zijn. U geeft het voorbeeld van jonge landbouwers. Dat frappeert

mij, maar misschien zijn er ook mensen die een job hebben aan de universiteit – ik geef maar een gek voorbeeld – en ook biologisch landbouwer willen zijn met een kleine oppervlakte van bijvoorbeeld één hectare, maar die hun halftijdse opdracht aan de universiteit willen aanhouden. De kans dat het inkomen van die bioboer in de eerste drie jaar hoger is dan van de halftijdse opdracht aan de universiteit, is klein. Dus kan die persoon zich niet lanceren.

Soms kan het een positieve maatregel zijn. We moeten deze technische discussie vandaag niet voeren, maar dit is toch een punt om in de toekomst in het landbouwbeleid mee te nemen. Het kan ook een lanceerplatform zijn, of een combinatie van landbouwgerelateerde activiteiten, die toch ook in onze voedselproductie en onze diversiteit een plaats hebben. Minister, u zegt altijd dat u voor een heel divers model van landbouwbedrijven bent. Ik mik in ieder geval op de professionele landbouw.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.